

УДК 658.155

Бондарук Владислав,
аспірант,
Луцький національний технічний університет,
кафедра фінансів, банківської справи та страхування,
м. Луцьк, ORCID ID 0009-0000-1870-3044,
e-mail: aspirant_bondaruka@lntu.edu.ua

<https://doi.org/10.29038/2786-4618-2024-02-69-75>

РОЛЬ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ПРИ ФОРС-МАЖОРНИХ ОБСТАВИНАХ В ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто вплив сучасного глобалізованого економічного середовища на діяльність підприємств, що працюють у сфері зовнішньоекономічної діяльності та стикаються у процесі свого функціонування з великою кількістю ризиків, зокрема внаслідок впливу форс-мажорних обставин. Визначено важливість ризик-менеджменту для забезпечення фінансової стійкості підприємств в умовах наростання ризиків та загроз господарській діяльності. Досліджено вплив ризик-менеджменту на фінансову стійкість підприємств у зовнішньоекономічній діяльності, особливо при форс-мажорних обставинах. Доведено, що ризик-менеджмент у контексті зовнішньої торгівлі передбачає ідентифікацію, оцінку, управління та моніторинг ризиків, що можуть виникнути. Визначено, що ефективно управління ризиками дозволяє суб'єктам господарювання належним чином адаптуватися до змін у економічному середовищі та зменшує ймовірність фінансових втрат у разі форс-мажорних подій, таких як припинення торгівлі, різкої зміни валютних курсів або військових чи політичних криз.

Ключові слова: фінансова стійкість, форс-мажорні обставини, ризик-менеджмент, зовнішньоекономічна діяльність, управління підприємствами.

Bondaruk Vladyslav,
PhD student
Lutsk National Technical University,
Department of finance, banking and insurance
Lutsk

THE ROLE OF RISK MANAGEMENT IN ENSURING THE FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES UNDER FORCE MAJEURE CIRCUMSTANCES IN FOREIGN ECONOMIC ACTIVITIES

The article examines the influence of the modern globalized economic environment on the activities of enterprises operating in the field of foreign economic activity and facing a large number of risks in the course of their operation, in particular due to the influence of force majeure circumstances. The importance of risk management for ensuring the financial stability of enterprises in the conditions of increasing risks and threats to economic activity is determined. The impact of risk management on the financial stability of enterprises in foreign economic activity, especially in cases of force majeure, is studied. It has been proven that risk management in the context of foreign trade involves the identification, assessment, management and monitoring of risks that may arise. It has been determined that effective risk management allows business entities to properly adapt to changes in the economic environment and reduces the likelihood of financial losses in the event of force majeure events, such as the cessation of trade, sudden changes in exchange rates, or military or political crises. Strategies for including risk management in the management processes of enterprises based on analytical assessments and practical experience of ensuring financial stability are considered. Methods of risk identification, development of risk minimization strategies and mechanisms of risk control during foreign economic operations were studied. The objective necessity of forming an effective risk management system in the management mechanism of economic entities to ensure the financial stability of enterprises in foreign economic activity, especially in connection with force majeure circumstances, has been proven. The issue of implementing risk management at the level of strategic and operational management of enterprises is considered. Methods of risk forecasting, analysis of their impact on financial indicators and development of effective action plans to reduce

possible negative consequences of exposure to risks and threats were analyzed. The necessity of introducing international risk management standards into the activities of Ukrainian enterprises, which contribute to increasing their level of competitiveness and compliance with international requirements, has been proven. The need for constant improvement of the risk management system and the introduction of corrections in enterprise management strategies, taking into account changes in the external environment, was identified. It is proposed to introduce approaches to the management of enterprises focused on effective management of financial risks in force majeure situations in order to ensure their financial sustainability and stability.

Keywords: financial stability, force majeure, risk management, foreign economic activity, enterprise management.

Постановка проблеми. У сучасному бізнес-середовищі підприємства все більше та все частіше стикаються зі складністю системи зовнішньоекономічних відносин у зв'язку з генерацією нових серйозних викликів, що пов'язані з форс-мажорними обставинами та їх впливом на господарську діяльність. Зокрема, дані обставини можуть включати такі явища, як припинення торгівлі через воєнні конфлікти, зміну логістики через блокування транспортних маршрутів, деструктивний вплив природних катастроф, різку зміну валютних курсів у зв'язку з геополітичною напругою тощо.

В таких умовах фінансова стійкість суб'єктів господарювання перетворюється на критичний аспект їхньої діяльності. При цьому одним з найбільш дієвих та функціональних інструментів, який може допомогти підприємствам ефективно управляти фінансовими ризиками в умовах форс-мажорних обставин, виступає ризик-менеджмент. Проте варто зазначити, що на сьогоднішній день існує недостатнє розуміння принципів практичного застосування ризик-менеджменту у забезпеченні фінансової стійкості підприємств в контексті зовнішньоекономічної діяльності, особливо за умови впливу форс-мажорних обставин. Відповідно, дана проблема вимагає посиленої уваги в аспекті необхідності дослідження та розробки ефективних стратегій управління ризиками, спрямованих на забезпечення фінансової стійкості підприємств у таких умовах.

Враховуючи динамічні перетворення, що відбуваються у характер глобальної економіки та постійне зростання ризиків, пов'язаних зі змінами у політичному, економічному та соціокультурному середовищі, інноваційні підходи до ризик-менеджменту набувають особливого значення. Вирішення проблем ефективного управління ризиками суб'єктів господарювання сприятиме виявленню найбільш ефективних методів та стратегій управління ризиками для забезпечення фінансової стійкості підприємств у зовнішньоекономічній діяльності при форс-мажорних обставинах. Саме такий підхід здатний забезпечити покращення управлінської діяльності та забезпеченню більш стійкого фінансового стану підприємств у міжнародному контексті.

Таким чином, сучасна динаміка глобальної економічної діяльності визначає актуальність поглиблення досліджень, спрямованих на розуміння механізмів та визначення оптимальних підходів до впровадження ризик-менеджменту в зовнішньоекономічній діяльності підприємств з метою підвищення їхньої стійкості до форс-мажорних обставин та забезпечення успішної конкурентоспроможності на міжнародних ринках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасні дослідження проблематики застосування ризик-менеджменту як інструменту управління ризиками в зовнішньоекономічній діяльності наголошують на необхідності врахування специфіки зовнішніх ринків, зміни валютних курсів, політичних криз та інших факторів, що можуть впливати на фінансову стійкість підприємств. Зокрема, варто відзначити праці Т. О. Шматковської, яка дослідила роль ризик-менеджменту у фінансовому управлінні підприємствами. При цьому було визначено, що в сучасних умовах ризик-менеджмент виступає у якості ключового аспекту управління підприємством, що обумовлює необхідність розробки ефективних його стратегій для досягнення фінансової стійкості [5; 6].

Також необхідно звернути увагу на дослідження Ю. О. Чалюк, присвячені вивченню ролі світового досвіду застосування ризик-менеджменту у зовнішньоекономічній діяльності підприємств. Так, автором було виявлено специфіку впливу різних факторів, таких як зміни валютних курсів, торговельні обмеження та політичні ризики, на фінансову стійкість підприємств у зовнішньоекономічному контексті [3; 4; 8].

Окремий аспект досліджень стосується вивченню принципів застосування ризик-менеджменту в умовах фінансової дестабілізації та форс-мажорних обставин. Зокрема, в працях М. І. Дзямуліча проаналізовано стратегії управління ризиками у випадках реалізації економічних та фінансових криз, а також інших непередбачуваних подій, які можуть суттєво вплинути на фінансову стійкість суб'єктів господарювання [1; 2].

Нарешті, важливим аспектом є використання сучасних цифрових та інформаційних технологій у ризик-менеджменті, що розкрито у дослідженнях Л. В. Вербівської, яка розглядає роль штучного інтелекту, аналітики даних та інших інноваційних засобів у покращенні процесів управління ризиками на підприємствах [10; 11].

Загалом бачимо, що існує достатня база наукових напрацювань у сфері забезпечення фінансової стійкості підприємств на засадах застосування ризик-менеджменту. В той же час, існує потреба у подальших дослідженнях ролі ризик-менеджменту у забезпеченні фінансової стійкості підприємств у зовнішньоекономічній діяльності з врахуванням зростання ймовірності впливу форс-мажорних обставин.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Метою статті є дослідження ролі ризик-менеджменту у забезпеченні фінансової стійкості підприємств в зовнішньоекономічній діяльності, зокрема за умов деструктивного впливу форс-мажорних обставин для визначення оптимальних стратегій ризик-менеджменту, які дозволять підприємствам уникнути або зменшити негативний вплив зовнішніх факторів на їхню фінансову стійкість.

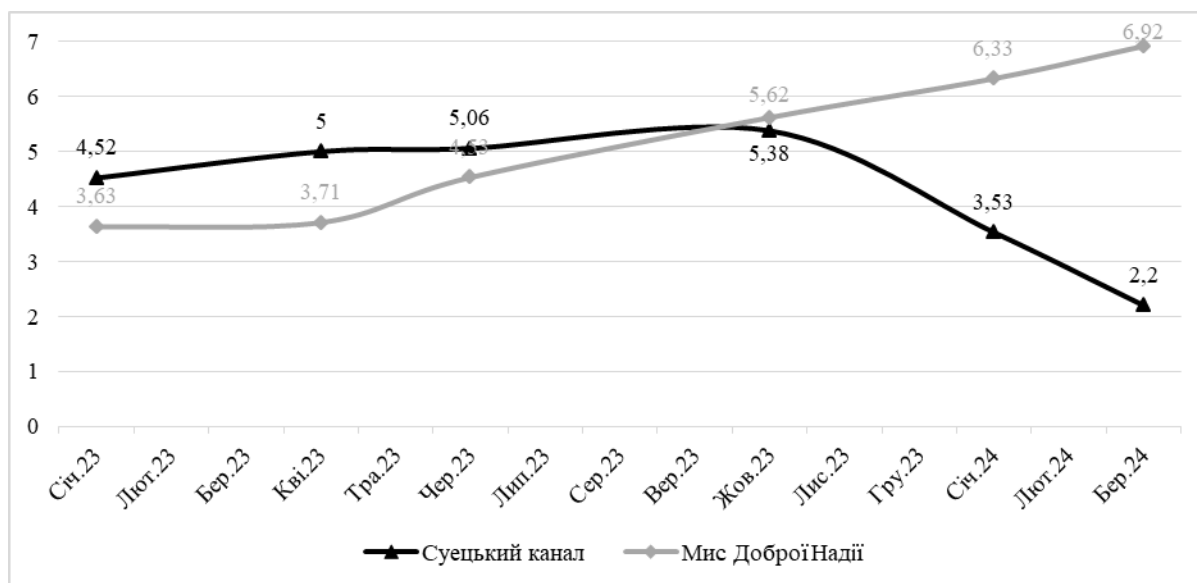
Виклад основного матеріалу. Специфіка сучасного глобального економічного середовища полягає у формуванні ряду викликів для підприємств, що функціонують у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Наслідком цього є суттєве зростання конкуренції на міжнародних ринках, що вимагає від суб'єктів господарювання більшої гнучкості та інноваційності для збереження або збільшення своєї частки ринку. Крім того, підприємства часто стикаються зі значними коливаннями валютних курсів, що може впливати на їхні фінансові результати і ринкову конкурентоспроможність. Зрештою, як свідчить практика, політична та економічна нестабільність в різних країнах сприяють наростанню додаткових ризиків для успішної зовнішньоекономічної діяльності в сучасних умовах.

Також варто зазначити, що форс-мажорні обставини, такі як природні катастрофи, терористичні атаки, військові конфлікти тощо, можуть суттєво ускладнити діяльність підприємств у зовнішньоекономічній сфері. При цьому припинення торгівлі через замороження активів або різкі зміни валютних курсів можуть призвести до втрати прибутку або навіть фінансової неплатоспроможності. Яскравим прикладом такого впливу на глобальну економічну систему є військові дії єменських хуситів на глобальних торгових маршрутах у Суецькому каналі, що призвело до переорієнтації логістики в торгівлі між південно-східною Азією та Європою на обхідний маршрут навколо Африки і змусило компанії, що працюють у даній сфері нести додаткові транспортні витрати (рис. 1).

Отже, можна стверджувати, що у такому нестабільному середовищі роль ризик-менеджменту стає критичною для забезпечення стійкості підприємств. Ефективне управління ризиками дозволяє підприємствам вчасно виявляти потенційні загрози, розробляти стратегії їхнього уникнення або пом'якшення їх впливу та формувати плани реагування на непередбачені події. Отже бачимо, що глобалізоване економічне середовище зумовлює зростання ризиків для підприємств у зовнішньоекономічній діяльності, а форс-мажорні обставини ще більше ускладнюють цю ситуацію. Відповідно, розробка та впровадження ефективних стратегій ризик-менеджменту стають об'єктивно необхідними для забезпечення фінансової стійкості та успішного функціонування підприємств в таких умовах.

Практична важливість ризик-менеджменту полягає у здатності підприємств адаптуватися до зростаючих ризиків та загроз у господарській діяльності. Зокрема, в умовах динамічних змін світового ринку, де підприємства стикаються з постійним зростанням нестабільності, ефективний ризик-менеджмент стає ключовим фактором для забезпечення їхньої фінансової стійкості. Це зумовлено тим, що ризик-менеджмент дозволяє підприємствам ідентифікувати, аналізувати та оцінювати ризики, які можуть виникати внаслідок деструктивного впливу зовнішніх чи внутрішніх

факторів. Це допомагає керівництву підприємства приймати обґрунтовані рішення та розробляти стратегії, спрямовані на мінімізацію негативного впливу цих ризиків на фінансові результати.

Рис. 1. Добовий обсяг глобальної транзитної торгівлі в зоні Суецького каналу за 2023-2024 рр., млн. метричних тонн

Джерело: систематизовано автором на основі [9]

З іншого боку, ефективний ризик-менеджмент сприяє підвищенню прозорості та стабільності діяльності підприємства, що є ключовим фактором залучення інвесторів та забезпечення ефективної фінансової діяльності. Як відомо, інвестори більш схильні вкладати свої кошти в підприємства, які продемонстрували високий рівень управління ризиками та готовність до вирішення непередбачених ситуацій. Крім того, важливим фактором є і те, що ризик-менеджмент сприяє збереженню репутації підприємства та його бренду, оскільки дозволяє уникати фінансової непрозорості, що підвищує довіру клієнтів. Тому в умовах наростання впливу ризиків та загроз на господарську діяльність, ризик-менеджмент стає необхідним інструментом для забезпечення фінансової стійкості підприємств.

Ризик-менеджмент відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стійкості суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності, особливо – в умовах форс-мажорних обставин. При цьому підприємства, які ефективно застосовують стратегії ризик-менеджменту, можуть вчасно здійснювати ідентифікацію потенційних загроз та розробляти плани дій для їхнього уникнення. В першу чергу, ризик-менеджмент допомагає виявляти можливі ризики, пов'язані з форс-мажорними обставинами, а проведення аналізу цих ризиків дозволяє підприємствам готуватися до них та розробляти функціональні стратегії управління ризиками.

Також необхідно зазначити, що ризик-менеджмент сприяє розробці планів дії в надзвичайних ситуаціях, які дозволяють підприємствам швидко реагувати на форс-мажорні обставини та мінімізувати їхні негативні наслідки. Це може включати в себе застосування заходів забезпечення безперервності логістичних поставок товарів чи послуг, релокацію виробництва у більш безпечніші регіони або реорганізацію фінансових потоків. Тому швидке та ефективне управління ризиками у випадку форс-мажорних обставин може допомогти підприємству уникнути втрати довіри з боку клієнтів та інвесторів і сприяє забезпеченню його ринкової стійкості. Цим самим ризик-менеджмент впливає на фінансову стійкість суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній діяльності, забезпечуючи їхню готовність до непередбачуваних ситуацій та зменшуючи вплив форс-мажорних обставин.

Говорячи про практичні аспекти забезпечення ефективного функціонування ризик-менеджменту на підприємстві, необхідно зазначити, що він реалізується послідовно через специфічний механізм.

Зокрема, він передбачає ідентифікацію потенційних ризиків, аналіз їхнього впливу та оцінку ймовірності їх реалізації. Конкретно механізм ризик-менеджменту включає в себе систематичний аналіз, планування та виконання стратегій, спрямованих на зменшення можливих загроз та забезпечення стабільності фінансового стану підприємств у різних умовах.

Наступним кроком є розробка стратегій управління ризиками, включаючи превентивну діяльність по їх уникненню, передачу, зменшення або прийняття. Втім, найбільш важливим етапом є впровадження даних стратегій в практику для того, щоб ефективно впливати на управління ризиками в режимі реального часу. Крім того, постійний моніторинг та аналіз ефективності застосування зазначених стратегій допомагає вчасно виявляти нові ризики та загрози й коригувати уже розроблені плани дій. Тому загалом можна стверджувати, що механізм ризик-менеджменту спрямований на мінімізацію негативного впливу ризиків на фінансову стійкість підприємств, забезпечуючи їхню стабільність та надійність в умовах несприятливих обставин (рис. 2).

Рис. 2. Механізм нейтралізації фінансових ризиків в ризик-менеджменті

Джерело: систематизовано автором на основі [7]

Як бачимо, ефективність механізму нейтралізації фінансових ризиків у ризик-менеджменті полягає в його здатності вчасно виявляти та адекватно реагувати на потенційні загрози, мінімізуючи втрати та забезпечуючи стабільність фінансового стану підприємства в умовах невизначеності. При цьому найбільш яскраво вона проявляється саме в умовах зовнішньоекономічної діяльності, де вплив ризиків є достатньо відчутним та потребує постійної уваги з боку керівництва підприємства.

Загалом ефективне управління ризиками є важливим інструментом для суб'єктів господарювання в контексті забезпечення їх ефективної адаптації до змін у економічному середовищі та зменшення ймовірності фінансових втрат у разі реалізації форс-мажорних факторів. Зокрема, шляхом ідентифікації та аналізу потенційних ризиків, ризик-менеджмент може підготувати функціональні стратегії адаптації до змін, визначити слабкі місця та сприяти прийняттю необхідних заходів для їхнього усунення. Також управління ризиками дозволяє підприємствам формувати резервні фонди та проводити стратегію страхування ризиків, що впливає на зменшення деструктивного впливу негативних факторів на фінансовий стан підприємства. При цьому ефективне управління ризиками передбачає необхідність розробки планів дій у форс-мажорних обставинах та проведення відповідних тренувань з персоналом, що дозволяє підприємству швидко та ефективно

реагувати на дані події без значних затримок та матеріальних втрат. В конкретному виразі такі плани можуть передбачати плани евакуації бізнесу, відновлення бізнес-процесів та забезпечення безперервності бізнес-процесів. Таким чином бачимо, що ефективне управління ризиками сприяє гнучкості та стійкості суб'єктів господарювання у умовах динамічних змін глобального бізнес-середовища та допомагає знизити ризики фінансових втрат в разі реалізації форс-мажорних подій.

Висновки та пропозиції. Таким чином, приходимо до висновку, що в сучасному економічному середовищі, де підприємства постійно зазнають впливу непередбачуваних факторів, ризик-менеджмент стає необхідним інструментом забезпечення їх фінансової стійкості. Дослідження ролі ризик-менеджменту у зовнішньоекономічній діяльності показує, що саме ефективне управління ризиками дозволяє підприємствам належним чином адаптуватися до змін у глобальному економічному середовищі та зменшує ймовірність фінансових втрат у разі форс-мажорних обставин. При цьому важливо враховувати, що ризики у зовнішньоекономічній діяльності можуть бути достатньо непередбачуваними та різноманітними. Однак, здійснюючи систематичний аналіз цих ризиків та розробляючи відповідні стратегії управління, суб'єкти господарювання можуть забезпечувати собі скорочення потенційних втрат та більш швидке відновлення своєї фінансової стійкості внаслідок реалізації ризиків та загроз господарській діяльності.

Відповідно, успішна імплементація принципів ризик-менеджменту в систему управління фінансовою стійкістю підприємства передбачає не лише реакцію на відомі ризики, але й формування гнучких стратегій, орієнтованих на ефективну реакцію на непередбачені обставини в господарській діяльності. Більше того, постійний моніторинг і адаптація стратегій управління ризиками є ключовими елементами успішного функціонування підприємства в умовах постійних змін та невизначеності. Отже, ризик-менеджмент відіграє критичну роль у забезпеченні фінансової стійкості підприємств у зовнішньоекономічній діяльності, особливо в умовах реалізації форс-мажорних обставин. Його успішне застосування передбачає необхідність забезпечення систематичного аналізу та постійного моніторингу ринкової ситуації, що може дозволити підприємствам ефективно реагувати на непередбачені зміни та забезпечує їхню фінансову стабільність.

Джерела та література

1. Дзямулич М. І. Особливості страхування інвестиційних проектів в умовах нестабільності фінансових ринків. *Економічний форум*. 2011. №1. С. 185-189.
2. Дзямулич М. І. Регулятивна діяльність НБУ в умовах фінансової дестабілізації. *Економічні науки. Серія «Облік та фінанси»*. 2008. №5(20). Ч.1. С. 155-160.
3. Чалюк Ю. О. Глобальна конкурентоспроможність Китаю. *Китаєзнавчі дослідження*. 2021. №1. С. 137-149.
4. Чалюк Ю. О. «Warstate» і «Welfare state»: конфлікт чи синергія воєнної стратегії та соціальної безпеки України. *Сталий розвиток економіки*. 2024. №1(48). С. 309-320.
5. Шматковська Т. О., Зінчук М. О. Щодо проблематики трактування фінансової стійкості в системі управління діяльністю підприємства. *Актуальні питання економічних наук : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, 13-14 березня 2015 р. Київ, Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. Ч.1. С. 34-36.*
6. Шматковська Т. О., Оліферчук К. С. До проблематики формування та оцінювання фінансово-економічної безпеки в системі управління підприємством. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. №5. С. 641-643.
7. Ярошук О. Ризик-менеджмент в управлінні капіталом підприємства. *Економічний аналіз*. 2012. №11(1). С. 460-466.
8. Chaliuk Yu. O. The innovation and investment resource for sustainable. development. The EU Cohesion policy and healthy national development: Management and promotion in Ukraine: monograph / Edited by N. Letunovska, L. Saher, A. Rosokhata. Szczecin, 2023. 645 p.
9. Kamali, P., Koepke, R., Sozzi, A., Verschuur, J. Red Sea Attacks Disrupt Global Trade. *IMFBlog* : web-site. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/03/07/Red-Sea-Attacks-Disrupt-Global-Trade> (accessed on 15.03.2024).
10. Verbivska L., Lagodiienko V., Filyppova S., Papaika O., Malin O., Neustroiev Y. Regulatory Policy of the Entrepreneurship Development as a Dominant of Economic Security of the National Economy. *International Journal*

of Safety and Security Engineering. 2022. Vol. 12(5). Pp. 543-552.

11. Verbivska L., Zhuk O., Ievsieieva O., Kuchmiiova T., Saienko V. The role of e-commerce in stimulating innovative business development in the conditions of European integration. *Financial and credit activity-problems of theory and practice*, 2023. Vol. 3(50). Pp. 330-340.

References

1. Dziamulych, M. I. (2011) Osoblyvosti strakhuvannia investytsiinykh proektiv v umovakh nestabilnosti finansovykh rynkiv [Peculiarities of insurance of investment projects in conditions of instability of financial markets]. *Ekonomichnyi forum – Economic forum*. Vol. 1. Pp. 185–189. [in Ukrainian].

2. Dziamulych, M. I. (2008). Rehuliatyvna diialnist NBU v umovakh finansovoi destabilizatsii [Regulatory activity of the NBU in conditions of financial destabilization]. *Ekonomichni nauky. Seriiia «Oblik ta finansy» – Economic sciences. "Accounting and Finance" series*. Vol. 5(20). Part.1. Pp. 155-160 [in Ukrainian].

3. Chaliuk, Yu. O. (2021). Globalna konkurentospromozhnist kytau [Global competitiveness of China]. *Kytaieznavchi doslidzhennia – Chinese studies*. Vol. 1. Pp. 137–149 [in Ukrainian].

4. Chaliuk, Yu. O. (2024). «Warstate» i «Welfare state»: konflikt chy synerhiia voiennoi stratehii ta sotsialnoi bezpeky Ukrainy ["Warstate" and "Welfare state": conflict or synergy of military strategy and social security of Ukraine]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable economic development*. Vol. 1 (48). Pp. 309–320 [in Ukrainian].

5. Shmatkovska, T. O., & Zinchuk, M. O. (2015). Shchodo problematyky traktuvannia finansovoi stiikosti v systemi upravlinnia diialnistiu pidpriemstva [Regarding the problems of interpretation of financial stability in the management system of the enterprise]. *Aktualni pytannia ekonomichnykh nauk : materialy II Mizhnarodnoi naukovopraktychnoi konferentsii – Current issues of economic sciences: materials of the 2nd International Scientific and Practical Conference, March 13-14, 2015*. Kyiv, Kherson: "Helvetyka" Publishing House. Part. 1. Pp. 34-36 [in Ukrainian].

6. Shmatkovska, T. O., & Oliferchuk, K. S. (2015). Do problematyky formuvannia ta otsiniuvannia finansovoekonomichnoi bezpeky v systemi upravlinnia pidpriemstvom [To the problems of formation and assessment of financial and economic security in the enterprise management system]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky – Global and national economic problems*. 2015. №5. S. 641-643 [in Ukrainian].

7. Yaroshchuk, O. (2012). Ryzyk-menedzhment v upravlinni kapitalom pidpriemstva [Risk management in enterprise capital management]. *Ekonomichnyi analiz – Economic analysis*. Vol. 11(1). Pp. 460-466 [in Ukrainian].

8. Chaliuk, Yu. O. (2023). The innovation and investment resource for sustainable. development. The EU Cohesion policy and healthy national development: Management and promotion in Ukraine: monograph / Edited by N. Letunovska, L. Saher, A. Rosokhata. Szczecin, 2023. 645 p. [In English].

9. Kamali, P., Koepke, R., Sozzi, A., Verschuur, J. (2024). Red Sea Attacks Disrupt Global Trade. *IMFBlog : web-site*. URL: <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2024/03/07/Red-Sea-Attacks-Disrupt-Global-Trade> (accessed on 15.03.2024). [In English].

10. Verbivska, L., Lagodiienko, V., Filyppova, S., Papaika, O., Malin, O., & Neustroiev, Y. (2022). Regulatory Policy of the Entrepreneurship Development as a Dominant of Economic Security of the National Economy. *International Journal of Safety and Security Engineering*. Vol. 12(5). Pp. 543-552. [In English].

11. Verbivska, L., Zhuk, O., Ievsieieva, O., Kuchmiiova, T., & Saienko, V. (2023). The role of e-commerce in stimulating innovative business development in the conditions of European integration. *Financial and credit activity-problems of theory and practice*. Vol. 3(50). Pp. 330-340. [In English].

Стаття надійшла до редакції 25.04.2024 р.